

ประเด็นการเมือง ฉบับที่ E18	14 มีนาคม 2568	วิทยาลัยการทัพบก
ประเด็น การเลือกตั้งเทศบาล	ความมั่นคงทางการเมืองท้องถิ่นไทย	
ประเด็นสำคัญ	- การเลือกตั้งเทศบาลกับความมั่นคงทางการเมืองท้องถิ่นไทยมีความมั่นคงและการทหาร - เทศบาลในโครงสร้างการปกครองท้องถิ่นไทย - พลวัตการเลือกตั้ง อบจ. - ปรากฏการณ์ความรุนแรงในการเมืองท้องถิ่น - ระบบหวัคเนนกับการเมืองท้องถิ่นไทย - ลักษณะพิเศษของการเลือกตั้งเทศบาล - นัยด้านความมั่นคงของการเลือกตั้งเทศบาล - ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	

การเลือกตั้งเทศบาลกับความมั่นคงทางการเมืองท้องถิ่นไทย

การเลือกตั้งเทศบาลในบริบทความมั่นคงทางการเมืองท้องถิ่นไทย โดยเปรียบเทียบกับองค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) และ องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ทั้งนี้ลักษณะเฉพาะของเทศบาลในฐานะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่เมือง ซึ่งมีพลวัตทางการเมืองที่แตกต่างจากรูปแบบอื่น กระบวนการเลือกตั้งเทศบาลสะท้อนทั้งวัฒนธรรมการเมืองแบบอุปถัมภ์และการปรับตัวสู่การเมืองเชิงนโยบายที่สอดคล้องกับบริบทความเป็นเมือง บทความวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการเลือกตั้งท้องถิ่นกับมิติความมั่นคงทางการเมือง ทั้งในแง่การสร้างเสถียรภาพทางการเมืองระดับฐานรากและความเสี่ยงจากการแข่งขันทางการเมืองที่รุนแรง

การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นเป็นกลไกสำคัญในการเสริมสร้างเสถียรภาพทางการเมืองในระดับฐานราก หลังรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ได้วางรากฐานการกระจายอำนาจอย่างเป็นรูปธรรม ส่งผลให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความเป็นประชาธิปไตยและอิสระในการบริหารจัดการมากขึ้น อย่างไรก็ตาม อบจ. เทศบาล และ อบต. ต่างมีพลวัตทางการเมืองและความท้าทายด้านความมั่นคงที่แตกต่างกัน

เทศบาลในโครงสร้างการปกครองท้องถิ่นไทย: ลักษณะเฉพาะและความแตกต่าง

เทศบาลมีพัฒนาการมายาวนานตั้งแต่ พ.ศ. 2476 ภายใต้พระราชบัญญัติจัดระเบียบเทศบาล ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการปกครองตนเองในรูปแบบประชาธิปไตยของท้องถิ่นไทย ปัจจุบัน เทศบาลเป็นนิติบุคคลที่มี

ความเป็นอิสระจากราชการส่วนกลางและส่วนภูมิภาค มีโครงสร้างประกอบด้วยสภาเทศบาลและนายกเทศมนตรีที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรง

เทศบาลแบ่งเป็น 3 ระดับตามขนาดและความหนาแน่นของประชากร ได้แก่ **เทศบาลตำบล** มีประชากรตั้งแต่ 5,000 คนขึ้นไป และมีความหนาแน่นประชากรไม่ต่ำกว่า 1,500 คนต่อตารางกิโลเมตร ปัจจุบันมีจำนวนประมาณ 2,200 แห่งทั่วประเทศ **เทศบาลเมือง** มีประชากรตั้งแต่ 10,000 คนขึ้นไป และมีความหนาแน่นประชากรไม่ต่ำกว่า 3,000 คนต่อตารางกิโลเมตร หรือเป็นที่ตั้งของศาลากลางจังหวัด ปัจจุบันมีจำนวนประมาณ 200 แห่งทั่วประเทศ และ**เทศบาลนคร** มีประชากรตั้งแต่ 50,000 คนขึ้นไป และมีความหนาแน่นประชากรไม่ต่ำกว่า 3,000 คนต่อตารางกิโลเมตร ปัจจุบันมีจำนวนประมาณ 30 แห่งทั่วประเทศ แต่ละระดับมีขอบเขตอำนาจหน้าที่และงบประมาณต่างกัน โดยมุ่งจัดบริการสาธารณะในพื้นที่เมืองและชุมชนหนาแน่น รวมถึงโครงสร้างพื้นฐาน การวางผังเมือง การจัดการสิ่งแวดล้อม การพัฒนาเศรษฐกิจสังคม และการรักษาความสงบเรียบร้อย

ลักษณะเฉพาะของเทศบาลที่แตกต่างจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น คือ 1) มีพื้นที่รับผิดชอบเป็นชุมชนเมืองที่มีความหนาแน่นของประชากรและกิจกรรมทางเศรษฐกิจสูง 2) ประชากรมีความหลากหลายทั้งอาชีพ การศึกษา และฐานะทางเศรษฐกิจ ทำให้มีความต้องการบริการสาธารณะที่หลากหลาย 3) มีอำนาจออกเทศบัญญัติซึ่งเป็นกฎหมายท้องถิ่นที่ใช้บังคับในเขตเทศบาล

ในมิติความมั่นคง เทศบาลมีบทบาทสำคัญในการสร้างเสถียรภาพทางการเมืองและสังคมในระดับท้องถิ่น โดยเฉพาะในพื้นที่เมืองซึ่งเป็นศูนย์กลางการพัฒนา การบริหารงานที่มีประสิทธิภาพจะช่วยลดความเหลื่อมล้ำ บรรเทาความขัดแย้ง และสร้างความเชื่อมั่นต่อระบอบประชาธิปไตย

การเมืองส่วนท้องถิ่นกับการเมืองระดับชาติ ที่ประกอบด้วย อบจ.,อบต.,เทศบาล พลวัตการเลือกตั้ง อบจ. การแข่งขันที่เข้มข้นและความเชื่อมโยงกับการเมืองระดับชาติ

การเลือกตั้ง อบจ. มีความเข้มข้นสูงเนื่องจากเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดใหญ่ มีงบประมาณสูง และมีพื้นที่รับผิดชอบครอบคลุมทั้งจังหวัด ทำให้ตำแหน่งนายก อบจ. มีความสำคัญทั้งในแง่อำนาจการบริหารและฐานทางการเมือง มีนักการเมืองระดับชาติให้ความสนใจและลงสมัคร หลายคนเป็นอดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) หรือแกนนำพรรคการเมือง สะท้อนความสำคัญของตำแหน่งนี้ในฐานะฐานการเมืองที่มีศักยภาพในการขยายอิทธิพลสู่การเมืองระดับชาติ โดยจะเห็นได้จากพรรคการเมืองใหญ่อย่างเพื่อไทยและภูมิใจไทยส่งผู้สมัครลงแข่งขันอย่างจริงจัง แม้ไม่สามารถใช้สัญลักษณ์พรรคได้ตามกฎหมาย ยังมีผู้สมัครอิสระจำนวนมากที่ได้รับการสนับสนุนจากพรรคการเมืองแบบไม่เป็นทางการหรือ "อิสระแฝง"

การเลือกตั้ง อบจ. มีเดิมพันสูงเพราะ 1) เป็นฐานเสียงสำหรับการเลือกตั้ง ส.ส. 2) มีงบประมาณสูงกว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ทำให้มีอำนาจในการจัดสรรทรัพยากรและดำเนินโครงการขนาดใหญ่ 3) มี

พื้นที่รับผิดชอบกว้างขวาง ทำให้สามารถขยายเครือข่ายและอิทธิพลได้มาก ในมิติความมั่นคง การแข่งขันเข้มข้นนี้สะท้อนทั้งพลังประชาธิปไตยท้องถิ่นและความเสี่ยงต่อความขัดแย้ง การที่พรรคการเมืองระดับชาติให้ความสำคัญกับการเลือกตั้งท้องถิ่นอาจเสริมสร้างการมีส่วนร่วมทางการเมือง แต่อาจนำไปสู่การครอบงำการเมืองท้องถิ่นโดยกลุ่มทุนและอำนาจทางการเมืองระดับชาติ

ปรากฏการณ์ความรุนแรงในการเมืองท้องถิ่น: กรณีศึกษา อบต. และผลกระทบต่อความมั่นคงฐานราก

ความรุนแรงทางการเมืองในระดับท้องถิ่นเป็นประเด็นน่ากังวล โดยเฉพาะในระดับ อบต. ซึ่งเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ใกล้ชิดประชาชนมากที่สุด ในหลายพื้นที่ การแข่งขันมีความรุนแรงถึงขั้นใช้ความรุนแรงทางกายภาพและสังหารคู่แข่ง ปรากฏการณ์นี้มักเกิดในพื้นที่ที่มีผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจสูง เช่น พื้นที่ท่องเที่ยว พื้นที่อุตสาหกรรม หรือพื้นที่ที่มีโครงการพัฒนาขนาดใหญ่ การแข่งขันเข้มข้นมักเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ในการจัดซื้อจัดจ้าง การอนุมัติโครงการ และการใช้งบประมาณสาธารณะ และสะท้อนว่าแม้เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดเล็ก แต่ผลประโยชน์อาจมีมูลค่ามหาศาลในบางพื้นที่ ในพื้นที่ชนบทซึ่งมีความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์และเครือญาติเข้มข้น ความขัดแย้งทางการเมืองอาจทวีความรุนแรงจากความขัดแย้งส่วนบุคคลและระหว่างกลุ่มอิทธิพล อีกทั้งยังส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพทางการเมืองและสังคมในระดับฐานราก ทำให้ประชาชนขาดความเชื่อมั่นต่อกระบวนการประชาธิปไตยและการปกครองตนเองของท้องถิ่น

ระบบห้วคะแนนกับการเมืองท้องถิ่นไทย ความต่อเนื่องของวัฒนธรรมการเมืองแบบอุปถัมภ์

เป็นกลไกสำคัญในการเมืองท้องถิ่นไทย เป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมการเมืองแบบอุปถัมภ์ที่ฝังรากลึกในสังคมไทย โดยผู้สมัครมีเครือข่ายในพื้นที่ที่ทำหน้าที่ระดมคะแนนเสียง มีการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ระหว่างผู้สมัคร ห้วคะแนน และผู้มีสิทธิเลือกตั้ง และใช้ความสัมพันธ์ส่วนบุคคลในการโน้มน้าวให้เกิดการสนับสนุน

ในพื้นที่ชนบท ระบบห้วคะแนนมักเชื่อมโยงกับความสัมพันธ์เชิงเครือญาติและระบบอุปถัมภ์ในท้องถิ่น โดยผู้นำชุมชน เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มักมีบทบาทสำคัญในการเป็นห้วคะแนน ในพื้นที่เมือง ระบบห้วคะแนนอาจซับซ้อนมากขึ้น เชื่อมโยงกับกลุ่มผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ สมาคม หรือองค์กรในพื้นที่ ในมิติความมั่นคง ระบบห้วคะแนนมีผลกระทบซับซ้อน ด้านหนึ่งอาจช่วยเสริมสร้างการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยเชื่อมโยงระหว่างนักการเมืองและประชาชน อีกด้านหนึ่งอาจส่งเสริมการซื้อสิทธิขายเสียง การคอร์รัปชัน และการใช้อิทธิพลในทางมิชอบ

การพึ่งพาระบบห้วคะแนนสะท้อนความท้าทายในการพัฒนาประชาธิปไตยในระดับฐานรากของไทย การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมการเมืองนี้จำเป็นต้องอาศัยการเสริมสร้างความเข้มแข็งของภาคประชาสังคม การพัฒนาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตย และการสร้างกลไกตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพ

การเลือกตั้งเทศบาล: ลักษณะพิเศษที่แตกต่างจาก อบจ. และ อบต.

การเลือกตั้งเทศบาลมีความแตกต่างจากการเลือกตั้ง อบจ. และ อบต. หลายประการเนื่องจากบริบทความเป็นเมือง ดังนั้น **ลักษณะของพื้นที่และประชากร** การหาเสียงในเขตเทศบาลโดยเฉพาะเทศบาลเมืองและเทศบาลนครเน้นประเด็นการพัฒนาเมือง คุณภาพชีวิต สิ่งแวดล้อม และบริการสาธารณะ ฐานเสียงมีความหลากหลายทั้งอาชีพ การศึกษา และฐานะทางเศรษฐกิจ ประชากรประกอบด้วยกลุ่มคนชั้นกลาง ผู้ประกอบการ ข้าราชการ และแรงงาน ซึ่งมีความคาดหวังต่อการบริหารงานแตกต่างกัน **อำนาจหน้าที่และประเด็นการหาเสียง** เน้นการพัฒนาเมืองในประเด็นเฉพาะ เช่น ผังเมือง โครงสร้างพื้นฐาน การจัดการขยะและน้ำเสีย และพื้นที่สาธารณะ ประเด็นความมั่นคงมุ่งเน้นการรักษาความปลอดภัย การป้องกันอาชญากรรม และการจัดการภัยพิบัติในเขตเมือง **การตรวจสอบและอิทธิพลทางการเมือง** ความเป็นเมื่อนำมาซึ่งการตรวจสอบที่เข้มข้นจากภาคประชาสังคม สื่อท้องถิ่น และประชาชนที่ตื่นตัว แม้ไม่มีการใช้สัญลักษณ์พรรค แต่การเลือกตั้งเทศบาลในเมืองใหญ่มักเชื่อมโยงกับพรรคการเมืองระดับชาติ **กลยุทธ์การหาเสียง** มีลักษณะใกล้ชิดประชาชนมากกว่าการเลือกตั้ง อบจ. เนื่องจากเขตเลือกตั้งมีขนาดเล็กกว่า ยังคงใช้วิธีเคาะประตูบ้านจัดเวทีพบปะ และใช้สื่อท้องถิ่น มีแนวโน้มการใช้สื่อสังคมออนไลน์และเทคโนโลยีดิจิทัลเพิ่มขึ้น

นัยด้านความมั่นคงของการเลือกตั้งเทศบาล

ด้านโอกาส เสริมสร้างการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระดับท้องถิ่น การเลือกตั้งที่บริสุทธิ์ยุติธรรมช่วยสร้างความเชื่อมั่นต่อระบอบประชาธิปไตย ผู้บริหารที่มาจากการเลือกตั้งมีแรงจูงใจในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาท้องถิ่นอย่างตรงจุด เขตเทศบาลเมืองและเทศบาลนครมีแนวโน้มการแข่งขันบนพื้นฐานนโยบายมากขึ้น

ด้านความท้าทาย อาจนำไปสู่ความขัดแย้งและการแบ่งฝักแบ่งฝ่ายในชุมชน โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีการแข่งขันสูง การแทรกแซงจากกลุ่มทุนและอำนาจทางการเมืองระดับชาติอาจบิดเบือนเจตนารมณ์ของประชาชน การใช้ทรัพยากรมหาศาลในการหาเสียงอาจนำไปสู่การแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบ การทุจริตคอร์รัปชันส่งผลกระทบต่อความไว้วางใจและความมั่นคงทางการเมือง การเลือกตั้งที่ไม่เป็นธรรมอาจก่อให้เกิดการประท้วงและความไม่สงบ

ลักษณะเฉพาะของการเลือกตั้งเทศบาล มีพลวัตทางการเมืองที่แตกต่างจากการเลือกตั้ง อบจ. และ อบต. เนื่องจากบริบทความเป็นเมือง แม้ยังคงมีระบบหัวคะแนนและวัฒนธรรมอุปถัมภ์ แต่ในเมืองใหญ่มีแนวโน้มการแข่งขันบนพื้นฐานนโยบายมากขึ้น ประชาชนในเขตเมืองมีความตื่นตัวทางการเมืองและติดตามตรวจสอบการทำงานของนักการเมืองท้องถิ่นอย่างใกล้ชิด การเลือกตั้งเทศบาลมีบทบาทสำคัญต่อความมั่นคงทางการเมืองและการพัฒนาอย่างยั่งยืนในระดับท้องถิ่น โดยมีทั้งศักยภาพในการเสริมสร้างประชาธิปไตยและความท้าทายที่ต้องจัดการอย่างระมัดระวังเพื่อป้องกันความขัดแย้ง

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

เพื่อให้การเลือกตั้งเทศบาลเป็นกลไกในการเสริมสร้างความมั่นคงและการพัฒนาอย่างยั่งยืน **เสริมสร้างความเข้มแข็งของกระบวนการเลือกตั้ง** โดยพัฒนาระบบการจัดการที่โปร่งใสและยุติธรรม เปิดโอกาสให้ภาคประชาสังคมมีส่วนร่วมในการสังเกตการณ์ และให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับความสำคัญของ

การเลือกตั้งท้องถิ่น ส่งเสริมการแข่งขันบนพื้นฐานของนโยบาย โดยสร้างเวทีให้ผู้สมัครนำเสนอวิสัยทัศน์ต่อประชาชน ส่งเสริมการอภิปรายเชิงนโยบายระหว่างผู้สมัคร และให้ข้อมูลที่ถูกต้องแก่ประชาชน **ป้องกันและปราบปรามการทุจริตในการเลือกตั้ง** โดยเสริมสร้างกลไกตรวจสอบและบังคับใช้กฎหมาย ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการสอดส่องดูแล และกำหนดบทลงโทษที่เด็ดขาด **พัฒนาศักยภาพของผู้บริหารและสมาชิกสภาเทศบาล** ผ่านการฝึกอบรม การสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และส่งเสริมการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนานโยบาย **ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน** ในการบริหารกิจการเทศบาล โดยพัฒนากลไกการมีส่วนร่วมที่เข้าถึงได้ เปิดเผยข้อมูลการบริหารงานและงบประมาณ และส่งเสริมบทบาทประชาชนในการติดตามประเมินผล

การเลือกตั้งเทศบาลที่มีคุณภาพและได้รับการยอมรับจากประชาชนจะเป็นรากฐานสำคัญของความมั่นคงทางการเมืองและการพัฒนาอย่างยั่งยืนในระดับท้องถิ่น การเสริมสร้างความเข้มแข็งของกระบวนการเลือกตั้งและการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนจะช่วยให้การเลือกตั้งเทศบาลเป็นกลไกในการสะท้อนเจตนารมณ์ที่แท้จริงของประชาชนและนำไปสู่การบริหารงานที่ตอบสนองความต้องการและแก้ไขปัญหาของท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพ

พันเอกหญิง จันทิรา นาคบุญนำ

อจ.ทก.กกม.สมย.วทป.

บรรณานุกรม

1. โกวิทย์ พวงงาม. (2555). การปกครองท้องถิ่นไทย: หลักการและมิติใหม่ในอนาคต. กรุงเทพฯ: วิทยุชน.
2. นครินทร์ เมฆไตรรัตน์. (2560). การกระจายอำนาจกับการปกครองตนเองในระดับท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
3. วสันต์ เหลืองประภัสร์. (2558). การบริหารปกครองท้องถิ่นไทย: ความท้าทายและการพัฒนา. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
4. สถาบันพระปกเกล้า. (2562). ความมั่นคงกับการกระจายอำนาจ: ถอดบทเรียนจากต่างประเทศสู่การประยุกต์ใช้ในประเทศไทย. นนทบุรี: สถาบันพระปกเกล้า.
5. ศุภสวัสดิ์ ชัชวาลย์. (2555). การเมืองในกระบวนการกระจายอำนาจ: ศึกษาผ่านบทบาทของนักวิชาการข้าราชการ นักการเมือง และประชาชน. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
6. อรทัย ก๊กผล. (2559). เทศบาลในบริบทการกระจายอำนาจของไทย. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.